

/427/ – Vokální HF duchovní

Skladby duchovní (s náboženským obsahem) jsou většinou vokální, tedy obsahující důležitou zpěvnou složku, která je nositelem textu. V evropské hudbě jde především o duchovní skladby, které psali skladatelé v minulých staletích k účelům bohoslužeb.

Nejstarší formy duchovního zpěvu mají patrně předobraz v antickém divadle, jsou to:

chorál – jednohlasý sborový zpěv a capella (bez doprovodu nástrojů), větší počet zpěváků zpívá unisono (jednohlasně) tutéž melodii papež Řehoř Veliký sjednotil a sepsal nejvýznamnější křesťanské chorály, a tak vznikl kol. roku 600 tzv. **Gregoriánský chorál** (Řehořův), je to obrovská pokladnice velice zajímavých melodií, které vznikaly po staletí a z nichž čerpají skladatelé dodnes

žalm – je skladba meditativní povahy, jde vlastně o zhudebnění několika veršů z Bible

hymnus – původně vznikl jako chvalozpěv k počtě Nejsvětější trojice (Panny Marie a svatých), název přebírají skladatelé i v jiném významu – jako oslavný zpěv osobnosti či události

moteto – vícehlasá sborová skladba na duchovní text, vzniklo asi v 13. stol.

duchovní kantáta – německá evangelická chrámová skladba, nejvíce kantát najdeme v díle J.S.Bacha

mše – nejstarší cyklická vokální skladba na latinský text, vztahuje se ke katolické bohoslužbě – mši svaté, má části: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei, missa brevis = mše krátká, missa pastoralis = pastýřská (např. Rybova Hej, mistře), missa solemnis = slavnostní (Beethovenova Missa solemnis je již určena spíše pro koncertní provedení, stejně jako mše Mozartovy), **requiem** = mše za zemřelé (zádušní), slavná requiem napsali skladatelé jako např. Mozart, Berlioz, Verdi, Dvořák, atd.

oratorium – cyklická vokální skladba epického charakteru pro sóla sbor a orchestr, líčí obvykle nějakou kapitolu ze Starého zákona Bible (dějin židovského lidu) a od opery se liší tím, že není spojena s jevištní akcí (účinkující nehrají děj, pouze koncertním způsobem skladbu provádějí)

pašije – jsou vlastně oratoriem na velikonoční kapitoly Bible (líčí ukřižování a zmrtvýchstání)

/428/ – Hudební dramata

jsou hudební skladby syntetické, to znamená, že spojují všechny druhy umění.

opera – vokálně instrumentální HF, provázená jevištní akcí (spojuje zpívané a hrané divadlo), podílí se na něm doprovodný orchestr, pěvecký sbor (sbormistr), baletní sbor (choreograf), výpravu a kostýmy navrhuje výtvarník scény, scénograf, nastudování opery vede režisér, všechna provedení potom dirigent, libreto=text opery, složena z dějství (aktů), akty z výstupů, sóla (soprán, mezzosoprán, alt, tenor, baryton, bas), ansámby (skupiny sólistů)

opereta – podobné opeře, je lehčího zábavného obsahu, více tance a mluvených dialogů

melodram – recitace dramatické básně s hudebním doprovodem (tvůrci českého melodramu – Jiří Ant. Benda, Zdeněk Fibich)

pantomima – používá gesta, mimiku, výrazový tanec místo slov

balet – podobný opeře, nezpívá se v něm, vše vyjádřeno pohybem a tancem

scénická a filmová hudba – tvoří doprovod k činohernímu dramatu nebo k filmu, některé scénické skladby vytvořili autoři tak kvalitní, že existují nezávisle na divadelní hře, ke které byly napsány, např. Sukova Pohádka Radúz a Mahulena nebo Prokofjevův Romeo a Julie, tato díla se provozují koncertně jako Suita

muzikál – divadelní hra nebo film, jejichž podstatnou složku tvoří písně a tanec, od opery nebo operety se muzikál liší tím, že děj je spíše současný a je-li historický, je výrazně aktualizován (přizpůsoben současnosti), také hudba je moderní, vychází z jazzu a popu to je podpořeno i složením orchestru a tím, že interprety jsou většinou přední zpěváci populární hudby, proto je muzikál oblíben

/429/ – Dějiny jazzu

Dnešní podoba populární hudby, nástrojové obsazení i rytmické cítění je odvozeno z hudby jazzové. **Jazz** vznikl v USA na přelomu 19. a 20. století. Promítly se do něj hlavně tyto oblasti černošské hudby:

pracovní písně, spirituály (černošské duchovní písně), blues (táhle písně s doprovodem kytary) a regtime /REGTIM/ (taneční skladby poskočného a trhaného rytmu)

Hlavní rysy jazzové hudby jsou sudý takt, nepravidelné přízvuky – mnoho synkop a hlavně improvizace (variace vymyšlené přímo na podiu).

Neworleánský jazz je první velká kapitola vývoje, asi od roku 1900 do 20. let 20. stol, 5 – 7 hráčů (trubka, klarinet, pozoun, kontrabas, kytara, klavír a bicí souprava), polyfonní způsob improvizace, z tohoto období vyrostl „král jazzu“ **Louis Armstrong**

Ve dvacátých letech vznikala první generace bílých jazzmanů v tzv.

Chicagském stylu, odtud slavný klarinetista **Benny Goodman**.

Symphony jazz bylo období, kdy se jazzu začalo využívat ke komerčním účelům, byl „poevropštěn“ v orchestrech Jacka Hyltna a Paula Whitemana. V USA napsal první jazzovou operu, jakýsi předchůdce muzikálu, nazvanou **Porgy a Bess** bílý skladatel **George Gershwin**.

Swing je styl odvozený od slova „swingovat“ = hrát houpavým způsobem, rozšířil se ve 30. a 40. letech, do Evropy jej přivezla hlavně během 2. sv. války kapela **Glenna Millera**. Pro tento styl je důležité, že se v něm stává významnou funkcí tzv. aranžéra, který rozepisuje skladby pro velké swingové orchestry. Tyto orchestry jsou složeny ze sekce(skupiny) žesťové (trubky, trombóny), saxofonové a rytmické. Vzhledem k velkému množství nástrojů již není taková volnost při improvizaci a proto se musí dodržovat „aranžmá“, které svým charakterem odlišuje významné swingové orchestry. V tomto období se také začal rozvíjet kult pěveckých hvězd. Od 30. let se začal používat mikrofon, díky kterému se mohli uplatnit sólisté se slabším ale zajímavým hlasem. (Bessie Smith, Frank Sinatra, Billy Holiday, Ella Fitzgerald.) Po 2. sv. válce moderní jazz přestává plnit taneční funkci a stává se poslechovou záležitostí. K tanci slouží přezívající swing a nový proud moderní taneční hudby, který vytyčuje:

/430/ – Rock'n'Roll

Po 1. sv. válce potřebovali mladí změnu. Polku a valčík tehdy nahradily americké jazzové rytmy. Po druhé sv. válce v 50. letech se také mladší generace nabažila swingu a nyní dostala z Ameriky nový dravý styl **Rock'n'Roll** (rock=skála, roll=pohybovat se). Tento styl vyrostl z černošského Rhythm & Blues a Country & Western, což byly druhy hudby protikladné libivému uhlazenému swingu. Rock'n'Roll se tedy navrácí k předswingovému jazzu svým motorickým rytmem, jednoduchými figurami a křičeným zpěvem. Projev prvních let tohoto směru byl co nejdravější a nejsurovější. Představitelé R'n'R jsou **Bill Haley, Elvis Presley, Paul Anka**. Tato hudba je základem vývoje populární hudby až dodneška. Od šedesátých let převažuje tzv. **Skupinový zpěv (Liverpool Sound, Mersey Sound)** je období, které poprvé v historii jazzu a popu začalo ve Velké Británii. Doprovodná skupina sólového zpěváka se přetváří ve vokálně instrumentální těleso, kde hráči na nástroje zároveň zpívají, většinou vícehlase. Obsazení kapely navazuje na R'n'R. Převažují kytary. Sólová, doprovodná, basová kytara a bicí souprava, později zaujímají stále důležitější úlohu elektronické klávesy. Nejslavnější skupiny tohoto období jsou: **Beatles, Rolling Stones, Cream, Bee Gees** atd. Některé z nich působí dodnes.

V 70. letech se rozšířila éra megakonzertů, pořádaných ve sportovních stadionech pro desítky tisíc posluchačů. Hudební produkci doplnila světelná audiovizuální a pódiová podívaná. V této éře se nejvíce uplatnily kapely jako **Pink Floyd, Rolling Stones** a další.

Cv. 430a – Přiřaď HF k těmto charakteristikám:

variace	2 kontrastní témata a třídílnost
rondo	aspoň 3x hlavní téma a různé mezivěty
sonátová forma	obměňování tématu
kontrapunktické formy	skladby z několika částí
volné formy	název napovídá o jaký jde obsah
cyklické formy	vícehlasé skladby